

Születésnap

„En írónak születtem, semmi másnak”, írta Krúdy Gyula egyik önéletrajzában, s ennél igazabban, lényegesebbet nem mondhatott volna magáról.

Edesapám, 1878. október 21-én — ma 95 éve — született Nyíregyházán. Szülőföldjéről így vallott: „A Nyírség Magyarország legszebb tája. Irni róla csak oly gyöngédséggel lehet, mint egy halott menyasszonyról”. Apja jónévű ügyvéd, anyja egyszerű parasztleány, szolgáló volt, akitől egészséges, természetes észjárású, élénk, színes fantáziát, jó megfigyelőképességet, mérhetetlen szorgalmat és munkabírást örökölt. Apai nagyszülei részt vettek az 1848-as szabadságharcban, Komárom várának védelmében. Dédapa, mint honvédtiszt, felesége Radics Mária, akivel ott esküdtött örök hűséget táborig pap előtt, katonal zászlók alatt, mint markotányosnő. A gyermek Krúdy otthon legtöbbit és legszívesebben hallgatott történetei 1848-hoz kapcsolódókat.

Érettségi után rövid ideig Debrecenben és Nagyváradon volt újságíró, majd Pestre került.

„Budapestről az utazási könyvek azt írják, hogy gyönyörű ifjú hajadon a vén Duna partjain, és tavasszal ibolyaszaga van a városnak, mint a pesti korzó hölgyeinek, ősidőben Buda adja meg a város tónusát, lehulló vadgesztenyék kopognak a bástyasétányon, a vidékies csöndben áthallatszik a túlsó partról a kioszkbeli katonabanda muzsikája, az ősz és Buda egy anyától születtek...”

Az ifjú fró vidáman, szertelenül vetette bele magát az élet kínáló mulatságaiba, kalandjaiba, örömeibe, a józan nappal azonban a munkáé! „Józtás úr ugyanis azon törekvő és fáradhatatlan írók közé tartozott, akik lehetőleg mindennap szeretik nyomtatásban látni nevüket...” Azonban még igen sokat kellett dolgoznia, fáradnia, amíg a tizes években a Szindbád novellák és a Vörös postakocsi megjelenése után, országos hírű íróvá válhatott.

Kevés kivétellel hajnaltól délig írt egyfolytában. Apró gyöngybetűivel, lila tintával, hegyes tollal, szinte javítás nélkül rózta a sorokat. Példaképe, Jókai napi 16 oldalas teljesítményét szabta ki magának. Így hagyhatott reánk elképzelhetlenül gazdag írói örökséget, mintegy hatvan

regényt, több ezer novellát, tárcát és újságcikket. Nyolctíz szindarabot, s mindezt rövid ötvennégy és fél éve alatt.

Ha nem írt, olvasott. Tétlenül sohasem láttam.

Kevés beszédű, szerény, önmagáról, műveiről szinte sohasem beszélt. Varázslatos, szuggesztív lényé rabul ejtette környezetét. Igen jól ismerte korának, sőt, az előző koroknak is jelentős eseményeit, problémáit, személyeit. Honnét volt hatalmas anyag-, adat- és tárgyismerete? Honnét szerezte értesüléseit ő, akit egyesek „fellegekben járó, irreális kódlovagnak” kiáltottak ki? Hogy sokat olvasott, már említettem, de azt még nem, hogy ragyogó megfigyelő volt. Már egészen fiatalon nyitott szemmel járt. „Sokat csavarogtam szabad mezőkön, magányos reketytyésekben... így pontosan tudtam a természet életét... nagyon szerettem lacikonyhákban, duttyánokban üldögetni és az emberek beszélgetéseit hallgatni. Többet lehet itt megtudni a világról, mint az újságból és könyvből.”

ANyírség, a Felvidék és más tájak után, Pest megyét is maradandó sorokkal illette, nemrégén megjelent Budapest völgyeje című kortörténeti regényében:

„Őszfelé jár az idő — amikor legszebb Magyarország. Legkülönböbben az a part ott Gödöllő, Besnyő, Aszód környékén, ahol a hegyek és erdők olyan színes ruházatokba öltözködnek, mint a régi harcosok, akik még részt vettek az utolsó török háborúban. A piros és a rozsa színek vegyülnek a halovány-sárgával az erdők fáján, és a szél olyan halkán beszélget a falevelekkel, mintha gyöngéden előkészíteni akarná őket a közeli búcsúzásra. Az este korán kelő holdvilág olyan forma lesz, mint egy régi katonai érempénz.”

Ugyanitt olvashatjuk:

„Mi volt a tús mesterség a régi Magyarországon? Egyike a legnevezetesebb foglalkozásoknak, amelynek mestere Aszódon lakott. Az aszodi tú olyan kitűnő volt, hogy már XII. Károly piacot teremtett vele a karlsbadi boltosoknál, mikor nyaranta ott egészségét ápolta... Itt volt a híres aszodi tímármester, bi-

zonyos Zang, aki ugyancsak országos nevezetességre tett szert. Mig az aszodi csizmadia a szőlőgazdálkodásban mennek tönkre, mert valamennyi fölcsap szőlőgazdának. Az ilyen tönkrement szőlőgazda-csizmadiát arról lehet fölismerni, hogy rendszerint nemesi családból származott kisasszony felesége van, kutyát tart, újságot járát, a népkörbe jár politizálni... Ugyanilyen forma volt az a Csapp nevű kocsigyártó is, akivel együtt találja föl Frigyesünk az «aszodi kocsit», de Csapp nem becsüli meg a nagy értékű találmányt, fölcsap búzakereskedőnek, mire koldus lesz. ....

A kisbagi molnárnak ott van a malma a besnyői völgyben, az úgynevezett fekete patak mentén. A malom már a XVI. század óta kelepel, de tulajdonképpen alig örölnék benne, csak annyi darát, amennyi az egymás után változó molnárok híres pulykatenyésztéséhez szükséges. Igen, a fekete patak molnára pisztáng, harcsa, tok helyett pulykákat nevel és hizlal. A kisbagi pulykákat még Pesten is keresik. Bolond volna a molnár, ha mással foglalkozna.”

Az újságíró Krúdyt, kevésbé ismerik, mint a szépirot, pedig mindig végig rengeteg magyar napi-, heti-, havilapban és számtalan külföldi újságban is publikált. Újságírói működése a tizes évek közepén vált egyre jelentősebbé, együtt izmosodott háborúellenességével. Így került azok közé, akik nemcsak a háború ellen küzdöttek, hanem egy új világ megteremtéséért harcoltak.

Lelkesen üdvözölte a polgári forradalmat és a Tanácsköztársaságot. Belekepcsolódott a haladó írói mozgalomba. Tagja lett a Vörösmarty Akadémiának. Számos cikket írt a Tanácsköztársaság mellett. Az összeomlás után, mellőzés, üldöztetés volt a része, majd a gazdasági válság nyomorította. Ő azonban írt, írt. Szorgalmáról csak szuperlatívuszokban lehet megemlékezni, pedig a húszas évek közepétől betegségek is gyötörték. Utolsó éveinek küzdelme, emberfelettl!

Olvasóinak, híveinek táborára, ma nagyobb, mint valaha...